

For citation / Atf için: YILMAZ, M. S., (2026). Friedrich Alfred Kühne ve meslekî terbiyenin inkişafına dair raporu. *Kastamonu İnsan ve Toplum Dergisi – KİTOD* 4(7), 15-34.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.20693376>, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kitod>

Friedrich Alfred Kühne ve meslekî terbiyenin inkişafına dair raporu

Friedrich Alfred Kühne and his report on the development of vocational education

Mehmet Serhat YILMAZ

Prof. Dr., Kastamonu Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Tarih Bölümü, Kastamonu, Türkiye

E-mail: myilmaz@kastamonu.edu.tr

ORCID: 0000-0003-3141-257X

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi / Research Article

Gönderilme Tarihi / Submission Date:

15/04/2026

Kabul Tarihi / Accepted Date:

11/06/2026

Etik Beyan / Ethics Statement

- ✓ Makale için etik onay alınmamıştır. Yazar(lar), çalışmanın etik kurul onayına tabi olmadığını beyan eder(ler).
- ✓ Ethical approval was not obtained for this study. The author(s) declare(s) that the study is not subject to ethics committee approval.

Araştırmacıların çalışmaya katkısı / Researchers' contribution to the study

Yazarın katkısı: Makaleyi yazdı, verileri topladı ve sonuçları analiz etti/raporladı (%100).

Author contribution: Wrote the article, collected the data, and analyzed/reported the results (100%).

Çıkar çatışması / Conflict of interest

Yazar(lar) bu çalışmada olası bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

The author(s) declare(s) that there is no potential conflict of interest in this study.

Benzerlik / Similarity

Bu çalışma iThenticate programında taranmıştır. Nihai benzerlik oranı %7'dir.

This study was scanned in the iThenticate program. The final similarity rate is 7%.

Friedrich Alfred Kühne ve meslekî terbiyenin inkişafına dair raporu

Öz

Bu çalışmanın amacı, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türk eğitim sisteminin yeniden yapılandırılması sürecinde davet edilen Alman eğitimci Alfred Kühne ve hazırladığı raporun bir değerlendirilmesidir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türk eğitim sisteminin modernleştirilmesi amacıyla kapsamlı inkılaplar yapılmıştır. Bu süreçte yabancı uzmanların bilgi ve tecrübelerinden faydalanılmaya çalışılmıştır. Osmanlı Devleti döneminden itibaren devam eden ülkeye yabancı uzman davet etme uygulaması, özellikle eğitim alanında yoğunlaşmıştır. Bu uzmanlardan biri olan Alman eğitimci Dr. Alfred Kühne'dir. Kühne, 1925 yılında Türkiye'ye davet edilmiş, gelerek meslekî eğitim alanında incelemelerde bulunmuştur. Ticaret Bakanlığı'nda uzun yıllar görev yapan ve Almanya'daki meslek okullarının geliştirilmesinde etkili olan Kühne, Türkiye'de Ankara, İstanbul, Bursa İzmir ve Eskişehir'deki meslek okullarını incelemiş ve gözlemlerini "Meslekî Terbiyenin İnkişafına Dair Rapor" adlı raporunda toplamıştır. Kühne, Türkiye'nin kendi toplumsal ve ekonomik şartlarına uygun bir meslekî eğitim sistemi oluşturması gerektiğini savunmuştur. Raporda temel eğitimin güçlendirilmesi, uygulamalı öğretimin artırılması, öğretmenlerin sanayi, ticaret ve ziraat alanlarında yetiştirilmesi, teknik okulların geliştirilmesi ve Almanya'daki modellerden yararlanılması önerilmiştir. Ayrıca öğretmen okullarında uygulamalı eğitime ağırlık verilmesi, yeni teknik okulların açılması ve zorunlu eğitimin yaygınlaştırılması gerektiği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: EğitiYabancı uzmanlar, Mesleki eğitim, Alfred Kühne

Friedrich Alfred Kühne and his report on the development of vocational education

Abstract

The aim of this study is to evaluate the report prepared by the German educator Alfred Kühne, who was invited to Turkey during the restructuring process of the Turkish education system in the early years of the Republic. In the early years of the Republic, comprehensive reforms were implemented to modernize the Turkish education system. During this process, efforts were made to benefit from the knowledge and experience of foreign experts. The practice of inviting foreign experts to the country, which continued from the Ottoman Empire period, was particularly concentrated in the field of education. One of these experts was the German educator Dr. Alfred Kühne. Kühne was invited to Turkey in 1925 and conducted studies in the field of vocational education. Kühne, who served for many years in the Ministry of Commerce and was influential in the development of vocational schools in Germany, examined vocational schools in Ankara, Istanbul, Bursa, Izmir, and Eskişehir in Turkey and compiled his observations in a report titled "Report on the Development of Vocational Education." Kühne argued that Turkey should create a vocational education system suitable to its own social and economic conditions. The report recommends strengthening basic education, increasing practical training, training teachers in industry, commerce, and agriculture, developing technical schools, and utilizing models from Germany. It also emphasizes the need to prioritize practical training in teacher training schools, open new technical schools, and expand compulsory education.

Keywords: Education, Foreign experts, Vocational education, Alfred Kühne

EXTENDED ABSTRACT

Following the proclamation of the Republic in Turkey, a comprehensive transformation process began in political, social, and cultural spheres, with the education system being one of its most important elements. The education system inherited from the Ottoman Empire proved insufficient to meet the needs of the era. This led to new approaches in general education and vocational and technical education. The Republican government aimed to restructure the education system to create a modern and productive society, utilizing the opinions of both local education experts and inviting various experts from Europe and America to Turkey. The practice of employing foreign experts in various fields, which had existed since the Ottoman Empire, continued in the early years of the

Republic. Numerous foreign experts served in Turkey in fields such as education, agriculture, commerce, and engineering. Among these experts, the German education specialist Alfred Kühne attracted attention with his studies and reports on vocational education.

This study examines the life and professional career of German education expert Alfred Kühne, his arrival in Turkey, and his assessments of the early Republican era Turkish vocational education system within the framework of his "Report on the Development of Vocational Education." The study also attempts to reveal the impact of Kühne's recommendations on Turkish education policies. Alfred Kühne was born on June 3, 1873, in Altommatzsch, a village near Dresden in the Saxony region of Prussia. He initially studied linguistics, later turning to technical and vocational education. Beginning in 1906, Kühne worked within the Prussian Ministry of Commerce, quickly specializing in vocational education. Appointed as an advisor to the Prussian Ministry of Commerce in 1908, Kühne worked on the organization of vocational schools in Germany, the preparation of curricula, and the unification of work schools under the umbrella of "vocational schools." She also taught vocational and commercial education at the Berlin Commercial College and was actively involved in the German Education and Training Committee. In this respect, Kühne is considered one of the influential figures in the institutionalization of the vocational education system in Germany.

In the early years of the Republic, European educational models were studied and foreign experts were consulted in order to improve vocational and technical education in Turkey. The Ministry of National Education initially wanted to invite the renowned German educator Georg Kerschensteiner to Turkey, but this invitation did not materialize due to his busy schedule. Kerschensteiner then suggested Alfred Kühne in his place, and this suggestion was accepted. Thus, Kühne came to Turkey in October 1925 to conduct his research.

During his time in Turkey, Kühne conducted research at vocational schools and Practical Life Schools in Ankara, Istanbul, Izmir, Bursa, and Eskişehir. During these researches, he not only observed school structures and educational activities but also interviewed administrators, teachers, and experts, collecting statistical data on the education system. These visits, which were also reported in contemporary newspapers, are noteworthy for demonstrating the importance the Republic government placed on vocational education. As a result of his research, Kühne stated that vocational education in Turkey was not yet sufficiently developed, that there were serious shortcomings in training technical personnel, and that existing institutions were inadequate to meet the needs of the era.

After his studies in Turkey, Kühne returned to Germany and submitted his "Report on the Development of Vocational Education" to the Ministry of Education. The report was first published in the Ministry of Education Journal in 1927 and reprinted in 1939. This report is an important resource for understanding the state of the Turkish vocational education system in the early years of the Republic.

In his report, Kühne primarily emphasized that Turkey possesses the potential for economic development, but that this could only be realized if a workforce with productive and technical knowledge was trained. According to him, vocational education should be seen as one of the fundamental tools for economic development. However, Kühne was cautious about directly transferring educational models from Germany and Western Europe to Turkey, stating that Turkey should develop a model suited to its own social and economic conditions. This approach largely aligns with the Republic's pragmatic understanding of modernization.

One of the most important points highlighted in the report is the view that the foundation of vocational education should be laid from the primary school level. According to Kühne, students should be directed towards production and practical work from a young age. Therefore, he argued that vocational training should be developed in general education institutions. He also placed special emphasis on teacher training, criticizing the fact that teacher training schools only provide theoretical knowledge and stating that practical training in industry, commerce, and agriculture should be prioritized. He recommended that prospective teachers receive training in workshops, fields, and experimental gardens.

Kühne's report provides a detailed assessment of existing vocational schools. Institutions such as the Haydarpaşa Railway Apprenticeship School, the Tophane Army Workshops, the Istanbul, Izmir, and Ankara Art Schools, the Ortaköy Apprenticeship School, and the industrial branch of the Ankara Agricultural School were examined, and their shortcomings were highlighted. Kühne particularly emphasized the inadequacy of institutions for training technicians and proposed the establishment of a Mechanical Engineering School and a Decorative Arts School. In

addition, he stated that the Istanbul Higher School of Engineering should be improved, trade schools should be strengthened in terms of equipment, and vocational education should be conducted within a centralized planning framework.

Although not all of Kühne's recommendations were directly implemented, some of his views are seen to have influenced the Turkish education system in later years. The opening of technical teacher training schools in the 1930s, the establishment of the Art and Crafts Department at Gazi Education Institute, and the development of the institutional structure of vocational education are parallel to Kühne's recommendations. This shows that foreign expert reports were not only advisory in nature but also guided and influenced the shaping of education policies during the Republican era.

In conclusion, Alfred Kühne's studies and report in Turkey constitute an important document in terms of revealing the problems in the field of vocational education in the early Republican period. Kühne's views largely coincide with the Republican government's goals of economic development, modernization, and training a technical workforce. This study reveals the influence of foreign experts on the Turkish education system in the early Republican period while also contributing to understanding the development process of vocational education in Turkey.

GİRİŞ

Osmanlı Devleti sonrasında Türk eğitim sistemin yeniden yapılandırılmıştır. Türk eğitimi için, değişik düşünce ve uygulamaların bulunması kaçınılmazdı. Bu yeni dönemde birçok yeni öneriler sunulacak ve bu doğrultuda Türk eğitimi şekillendirilecekti. Gerek eğitim sisteminin tamamında gerekse öğretmen yetiştirme konusunda ithal düşünceler de olacaktır. Türkiye için yabancı uzmanlardan yararlanılması konusu yeni değildi. 18. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti'ne farklı çalışma alanlarında çok sayıda yabancı uzman davet edilmiştir. Bu süreç, Türk eğitim sisteminin değişim sürecini yasadığı Cumhuriyetin ilk yıllarında da devam etmiş, çok sayıda yabancı uzman Türkiye'ye çağrılarak bilgi ve tecrübelerinden yararlanılmak istenmiştir (Şahin, 1998, s. 12).

Cumhuriyetin ilk yıllarında Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğünde Türk eğitim sisteminin modernleştirilmesi ve dönemin şartlarına uygun bir eğitim sistemi meydana getirme çabaları çerçevesinde kanuni mevzuatla birlikte program ve eğitim konulu çalışmalar yapılmıştır. Bu hususta yabancı eğitim uzmanları da davet edilerek geçici sürelerle istihdam edilmiş, onların görüş ve düşüncelerinden yararlanılmıştır. Uzmanların çalışmalarını basın da takip ediyordu (Hakimiyet-i Milliye, 11 Şubat 1926). Bakanlıklar hangi alanlarda uzmana ihtiyaç duyulduğunu tespit ediyorlar ve getirilen uzmanlar çok kısa süreler için davet için ediliyordu. Uzmanlarla üç ay ile bir yıl arasında sözleşmeler imzalanmaktaydı. 1924 yılı sonuna gelindiği zaman iki Alman uzman raporlarını teslim etmişlerdi. Bu sırada demiryollarında yirmi beş uzman, tarım alanında 11 Macar ustabaşı, posta teşkilatında dört, rüsuma, eski eserler, kimya, orman, veteriner ve petrol alanlarında birer yabancı uzman Türkiye'de çalışmalarını sürdürmekteydi. Bu sırada yeni uzmanlarla sözleşmeler de imzalanmaktaydı (Ergün, 1982, s.108-109). 1924 yılından itibaren Amerika ve Avrupa'dan Prof. John Dewey, Dr. Alfred Kühne, Prof. Frey ve Prof. G. Stiehler, Mimar Ernest Egli, Prof. Dr. Omer Buyse, karı koca Ruetelet ailesi, Prof. Dr. Oldenburg davet edilmiştir (Ergün, 1982, s.109-123). Daha sonra Türkiye'ye üniversite reformu için Prof. Albert Malche ve Parker gibi alan uzmanı akademisyen ve eğitimciler gelmiştir.

Eğitimin farklı alanlarında; kadastrada, sosyolojide, polis eğitiminde, posta ve telgraf yönetiminde, vakıflar, devlet bankaları, balıkçılık, adliye, tarım, ormancılık, ticaret, antropoloji, arkeoloji, yabancı dil, kooperatifçilik, kent bilim, maliye gibi alanlarda Türkiye'ye çok sayıda yabancı uzman davet edilmiştir. Eğitimle ilgili alanlarda Türkiye'ye gelen uzmanları iki başlık altında değerlendirmek mümkündür. Birincisi resmi olarak davet edilenlerdir. Bu grup, inceleme yapıp önerilerini bir rapor halinde bakanlığa sunan hem rapor verip hem uygulamada bulunan, konferans vermek amacıyla gelen ve öğretmenlik yapmak için davet edilen uzmanlardan oluşmaktaydı. İkinci grup ise, resmi davet olmaksızın gelenlerdir. Bu gruptakiler konferans vermek amacıyla gelenler ile konferansı verip rapor sunanlardan oluşmaktaydı (Şahin, 1998, s. 13). Bunlardan birisi de bu makalenin konusu olan Alfred Kühne'dir. 1925 yılında Türkiye'ye gelen Kühne, Türkiye'de incelemelerde bulunup meslek eğitimi konulu ilgili raporunu Maarif Vekâletine sunan uzmanlar arasındadır (Maarif Vekâleti Mecmuası, 1927, s. 1-17). Kühne'nin Maarif Vekaletine sunduğu raporu, Türk eğitim sistemine özellikle meslekî ve teknik eğitim konusunda tespit ve önerileri araştırmalara konu olmuş ve değerlendirmeler yapılmıştır. (Akkutay, 1996, Binbaşoğlu, 1999, Başgöz, 1999, Akdağ, 2008, Bostan vd, 2021, Karagöz, 2025).

Kühne'nin raporunda dile getirilen önerilerin bir kısmı, raporun hazırlanmasından yaklaşık dokuz yıl sonra hayata geçirilmiştir. Nitekim 1934-1935 öğretim yılında Ankara'da, daha sonra Kız Teknik Öğretmen Okulu'na dönüşecek olan Kız Sanat Öğretmen Okulu açılmıştır. Erkeklerle yönelik El İşleri Öğretmen Okulu önerisi ise doğrudan bu adla gerçekleşmemekle birlikte, 1933 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü bünyesinde Resim-İş Bölümü'nün açılmasıyla kısmen karşılık bulmuştur. Ayrıca 1937-1938 öğretim yılında, Erkek Teknik Öğretmen Okulu'nun temelini oluşturacak olan Erkek Meslek Okulu faaliyete geçirilmiştir (Akdağ, 2008, s. 58)

1.FRIEDRICH ALFRED KÜHNE (1873-1929)

Alfred Kühne, 3 Haziran 1873 tarihinde Prusya'da, Saksonya eyaletinde Dresden yakınlarında küçük bir köy olan (Meißen yakınında) Altlommatzsch köyünde doğmuştur. Babası Friedrich August Kühne, annesi Christiane Henriette (Froschütz) Kühne'dir. Kühne, ailenin tek çocuğuydu (URL-1).

Kühne, eğitim hayatının ilk dönemlerinde dilbilimi alanında kendini geliştirmiş, ardından 1906 yılından itibaren Prusya Ticaret Bakanlığı'na bağlı olarak yeni kurulan bir Meslek Yüksekokulu bünyesinde teknik alanda raportör olarak görev yapmaya başlamıştır (URL-2). 7 Nisan 1906 tarihinde, Alman filozof Prof. Max Heinze'nin (1835-1909) kızı Charlotte Margarethe Heinze ile Hessen eyaletine bağlı Wiesbaden'de evlenmiştir. Bu evlilikten bir oğlu dünyaya gelmiştir. Fizik eğitimi almış olan oğulları Rudolf, bir süre Paris'te görev yaptıktan sonra Bern'e yerleşmiştir (URL-3).

Kühne, 1908 yılında Prusya Ticaret Bakanlığı'nda bakanlık müşaviri olarak görev almıştır (URL-4). Kühne bu tarihten itibaren vefatına kadar Prusya Ticaret Bakanlığı'nda meslek okullarının kurulması ve geliştirilmesi konusunda çalıştı. O, bu alanda hizmet içi eğitim seminerlerinin düzenlenmesi ve çeşitli organizasyonlardan sorumlu kişiydi. Farklı okulların bir isim çatısı altında toplanması, müfredatların hazırlanması ve iş okullarının "Meslek Okulu" adı altında birleştirilmesi çalışmalarında bulundu. Dr. Kühne, Alman Eğitim ve Öğretim

Komitesi'nin kuruluşundan itibaren üyesiydi. Vefat ettiği dönemde komitenin başkan yardımcılığı görevinde bulunuyordu. Bu komite 9 Kasım 1937 tarihinde fesih olunmuştur.

Kühne, 5 Aralık 1924 tarihinde Charlottenburg'da profesör kadrosuna atandı. 1908 yılından vefatına kadar meslek okulları sistemi üzerine çalıştı. Alman Ticaret ve Sanayi Bakanlığı müşavirlerinden ve Berlin'deki büyük bir meslek okulunun kurucusuydu. Dr. Kühne 1914 yılından vefatına kadar Berlin'de yaşamıştır. 1914 yılından itibaren vefatına kadar Berlin Ticaret Koleji'nde mesleki ve ticari eğitim konusunda dersler vermiştir. Alfred Kühne, 1929 yılı ağustos ayında ailesiyle birlikte İsviçre'de, Mont Blanc'taki Chamonix yakınlarında tatil yaptığı sırada bir kaza geçirmiş, bu kaza sonucu 56 yaşında hayatını kaybetmiştir (URL-5).

Ölüm tarihini kesin olarak tespit edemediğimiz Dr. Kühne, 1929 yılı ağustos ayı içinde vefat etmiştir. Eduard Spranger'ın isimli bir kişinin Kathe Hadlich'e gönderdiği 16 Ağustos 1929 tarihli bir mektupta salı günü Kühne'nin cenaze merasiminin yapıldığından bahsedilmektedir. Bu mektuptan Alfred Kühne'nin cenaze töreninin Berlin'de 13 Ağustos 1929 günü yapıldığı anlaşılmaktadır.

Dr. Kühne 1915'den ölümüne kadar Schloßstraße 17, Charlottenburg-Berlin adresinde yaşamıştır. Onun vefatı üzerine yönetim kurulundan Behrend, Günther ve Harm'ın, Kühne'nin ölümü üzerine yönetim kurulu üyeleri Behrend, Günther ve Harm tarafından kurul üyelerine bilgilendirme mektubu gönderilmiştir.

Kühne tespit edilebildiği kadarıyla eserler vermiş bir uzmandır. Üç yazarlı “Handbuch für das Berufs und Fachschulwesen Quelle und Meyer” adlı bir çalışması (Kühne, 1929), Deutsches Lesebuch für Vorschulen höherer Lehranstalten başlıklı bir diğer çalışması (Kühne, 2026) ve Kariyer rehberliği ve ihtiyacı konusunda Über die Notwendigkeit und die Aufgaben der Berufsberatung adlı çalışması bulunmaktadır (URL-6, Kühne, 1920). Türkiye'deki gözlem ve incelemelerine dayalı olarak hazırladığı raporu ise Mesleki Terbiyenin İnkişafına Dair Rapor başlığıyla basılmıştır (Maarif Vekâleti Mecmuası, 1927). Bu rapor aynı başlıkla 1939 yılında yeniden basılmıştır (Kühne, 1939). Ayrıca 1926 yılında Maarif Vekâleti Mecmuasında “Türk İlk Mekteplerinde Terakkiyat” başlıklı bir makalesi yayınlanmıştır (Kühne, 1926, s. 140-144).

2. ALFRED KÜHNE'NİN TÜRKİYE'YE GELİŞİ

Milli Eğitim Bakanlığı yetkilileri mesleki eğitim konusunda Dr. Köhne'den evvel meslekî ve teknik öğretimle ilgili görüş almak üzere ünlü Alman eğitimcilerinden pedagog, öğretmen eğitimi konusunda da uzman olan Georg Kerschensteiner'i davet etmişti (Ergün, 1982, s.112). Georg Michael Anton Kerschensteiner (1854–1932), Alman eğitimcilerinden pedagog ve özellikle mesleki eğitim kuramı ile bilinen bir eğitim uzmanıydı. Modern eğitim bilimleri içinde iş okulu -Arbeitsschule- yaklaşımının kurucularından birisi olarak kabul edilmiştir. Kerschensteiner, Munich'te doğmuş ve yine burada uzun yıllar eğitim yöneticiliği yapmıştır. Münih Belediyesi'nde eğitim müfettişi olarak görev almış ve şehirdeki okul sistemini yeniden yapılandırarak uygulamalı eğitimi ön plana çıkarmıştır. (URL-7). Kerschensteiner, işlerinin yoğun olduğunu ileri sürerek Türkiye'ye gelemeyeceğini ifade etmiş ve kendisinin yerine Dr. Alfred Kühne'yi önermiştir. Bu öneri kabul edilmiş, Kühne davet edilmiştir (Ergün, 1982, s.112).

Kühne 1925 yılı Ekim ayı başlarında Türkiye'ye geldi. Ankara, Eskişehir, Bursa, İstanbul ve İzmir'deki meslek okullarında ve Amelî Hayat Mekteplerinde incelemelerde bulunmuştur

(Hakimiyet-i Milliye, 7 Eylül 1925, s. 1, Hakimiyet-i Milliye, 7 Teşrin-i evvel 1925, s. 2) İki iki ay boyunca Kühne, ziyaret ettiği okullarda gözlemler yapmış, idari personel ve çeşitli alanlardan uzmanlarla görüşme fırsatı bulmuştur. Ayrıca, okul sistemiyle ilgili istatistiksel veriler de toplamıştır (Meşeci Giorgetti, 2021, s. 176). 1929 yılında İstanbul’da bulunan iki okul Saraçhane Başında Münir Paşa Konağında Kız Amelî Hayat Mektebi ve Cağaloğlu’nda Erkek Amelî Hayat Mektebi idi (Cumhuriyet, 14.10.1929, s. 5).

Dr. Kühne 1925 yılı Kasım ayı sonunda İzmir üzerinden Almanya’ya geri dönmüştür. Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi’ndeki bir belgeye göre Berlin Büyükelçiliğine yazılan 30 Kasım 1925 tarihli yazıda Dr. Alfred Kühne’nin tetkiklerine ilişkin raporunu süratle gönderilmesi istenmiştir. Bu belgeye göre Kühne’nin raporunu Türkiye’den ayrıldıktan sonra Almanya’dan gönderdiği anlaşılmaktadır (BCA, 30.11.1925, s. 25).

Dr. Kühne Türkiye’de bulunduğu sırada 19 Ekim 1925 tarihli İkdâm gazetesinde yayınlanan bir demecinde; Bakanlığın kendisini ülkede mevcut olan ve olması gereken meslek okulları hakkında bir proje vermek için davet ettiğini, ancak bugünkü durumda Türkiye’de meslek okullarının hemen hemen bulunmadığını, Türkiye gibi bir tarım ülkesinin tarım ve ticaret sahasında ameli iş adamlarına ihtiyacı olduğunu, Türkiye’deki okulların ıslahı ve geliştirilmesi için pek çok şeye ihtiyaç duyulduğunu ifade ediyordu (Ergün, 1982, s.113).

Dr. Kühne’nin bakanlığa verdiği raporu “Mesleki Terbiyenin İnkişafına Dair Rapor” başlığıyla Maarif Vekâleti Mecmuası’nın 1927 yılı Ağustos sayısında yayınlanmıştır. Ayrıca aynı başlıkla 1939 yılında yine Milli Eğitim Bakanlığı tarafından basılmıştır.

Kühne, Bakanlığın müracaatı üzerine kendisinden sonra mesleki eğitim uzmanı olarak Prof. Dr. Lutse’yi tavsiye etmiştir. Ergün’e göre, Kühne’nin raporu ayrıntılı ve uygulanabilir projeler sunmadığı için rapor üzerinden bir uygulamaya gidilmemiş ve Prof. Frey, Prof. G. Stiehler ve Prof. Dr. Omer Buyse gibi başka alan uzmanları da Türkiye’ye davet edilmiştir (Ergün, 1982, s.113).

3.MESLEKÎ TERBİYENİN İNKİŞAFINA DAİR RAPOR

Kühne’nin raporunda genel bir giriş kısmından sonra, genel eğitim veren okullar başlığı altında değerlendirmelere yer verilmiştir. Rapor daha sonra Meslekî Öğrenim ve Eğitim Tesisleri ana başlığı altında; a-San’at meslekleri eğitimi (I-Çıracak ve uzman işçilerin yetiştirilmesine mahsus kurumlar, II. Teknisyen yetiştirmek), b-Ticaret mesleği için eğitim, c-Ev idaresi öğrenimi ve meslekî okul işlerinin idaresiyle ilgili hususlar olmak üzere alt başlıklar şeklinde tespit e değerlendirmeleri içermektedir (Ayas, 1948, s. 475, Karagöz, 2025, s. 287-298).

Kühne, raporunun giriş bölümünde Türkiye’nin, Batı Avrupa devletlerinin 18. ve 19. yüzyıllarda uygulamış olduğu reformlara benzer bir yeniden yapılanma sürecinden geçtiğini ifade etmiştir. Ona göre, yeni Türk millî devletinin inşasında yalnızca siyasî, askerî ve fikrî unsurların harekete geçirilmesi yeterli değildi, bunun yanında modern ve işlevsel bir idarî yapının geliştirilmesi de büyük önem taşımaktaydı. Bu çerçevede güçlü bir millî savunmanın, güvenilir bir idarî sistemin ve fikrî-kültürel gelişmenin ancak sağlam bir iktisadî yapı ve vergi sistemiyle desteklenebileceğini vurgulamıştır. Kühne, ekonomik kalkınmanın yalnızca doğal şartlara, iklime, ulaşım imkânlarına veya toprağın verimliliğine bağlı olmadığını, asıl belirleyici unsurun idarî mekanizma içerisinde görev yapan insan unsuru olduğunu ileri sürmüştür. Bu nedenle insan gücünün iktisadî görevler doğrultusunda daha etkin biçimde yetiştirilmesi

gerektiğini belirtmiş, kendisine verilen görev kapsamında bu meseleleri açıklamaya ve inceleme gezileri sırasında edindiği gözlemleri değerlendirmeye çalıştığını ifade etmiştir.

Raporda dikkat çekilen bir husus, Türkiye'nin toplumsal ve ekonomi şartlarının dikkate alınması gerekliliğidir. Kühne, Almanya ve Batı Avrupa'da elde edilen tecrübelerin doğrudan Türkiye'ye aktarılmasının doğru olmayacağını, bunun yerine Türkiye'nin kendine özgü şartlarına uygun modellerin titizlikle araştırılması gerektiğini savunmuştur. Bununla birlikte Almanya'da yaklaşık yüz yıllık süreçte biriken tecrübelerin, özellikle Kerschensteiner'in öncülüğünde meslekî eğitim ile öğretimin uyumlu bir sistem içerisinde birleştirilmesine yönelik uygulamaların önemli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Alman meslek ve ihtisas mekteplerine dair görüşlerini daha önce yayımladığı "Meslek ve İhtisas Mektepleri Umuru" adlı eserinde ayrıntılı biçimde ele aldığını ifade etmiştir.

Kühne raporun giriş kısmında; Türkiye'nin halihazırda Batı Avrupa devletlerinin 18 ve 19. yüzyılda uygulamış olduğu ıslahat nevinden bazı ıslahatı tatbik ettiği bir devirde bulunduğunu, yeni millî devletin binası için yalnız siyasî, askeri ve fikrî kuvvetlerin harekete geçirilmesinin yeterli olmayıp aynı zamanda modern bir idarenin inkişaf ettirilmesinin de azim bir öneme sahip olduğunu ifade etmiştir. Kühne şunları söylemiştir:

Türkiye kuvvetli bir milli savunma, itimada şayan bir idare ve fikrî kültürün terakkisi için gerekli olan kıymetleri ve araçları vergiler vasıtasıyla hazırlamalıydı. Ekonominin gelişmesi yalnız tabii şartlara, iklimin iznine, nakil araçlarının iyiliğine, kara ve denizin hazinelerine, tarla ve arazinin verimli olma kabiliyetine bağlı olmayıp her şeyden evvel idarede faal olan insanlara bağlıydı. İnsanları ekonominin vazifeleri için önceki dönemden daha iyi bir surette yapılması gerektiğini söyleyerek, ona verilmiş olan göreve muadil bir çerçeve içinde izah etmeye ve aynı zamanda inceleme seyahati sırasında yaptığı gözlemleri kıymetlendirmeye çalışacağını ifade ediyordu. Çıkış noktasının birinci derecede memleket ve halkın vaziyeti ve ihtiyaçlarının nazarı itibara alınması gerektiğinden hareketle Almanya ve Batı Avrupa'da yapılmış olan tecrübelerin doğrudan doğruya deruhte edilemeyeceğini belirtmekteydi. Kühne: "Belki Türkiye'nin özel durumuna muvafık olanın ne olduğu kemali ihtimamla araştırma lazımdır. Mahaza yüz seneden fazla bir zamanda Almanya'da toplanmış olan son nesil zamanında bilhassa Kerschensteiner'in idaresi altında mesleki tahsil ve terbiyenin uyumlu bir sistem halinde meczedilmesine sevk eden tecrübeler önemlidir. Alman meslek ve İhtisas Mektepleri İşleri, tarafımdan yayınlanmış olan Meslek ve İhtisas Mektepleri Umuru başlıklı kitabımda ayrıntılı olarak bahsedilmektedir" demekleydi (Kühne, 1939, s. 1-2).

3.1. Umumî Tahsil Veren Mektepler

Bu başlık altında, Türkiye'de meslek tahsili için temel eğitimin derecesinin büyük öneme sahip olduğunu, ilk ve orta okullarının inkılap döneminde büyük gelişme gösterdiği belirtilmiştir. Kühne'ye verilen bir istatistik bilgiye göre, Türkiye'de ilkokullarda 250.000 erkek ve 50.000 kız öğrencinin öğrenim gördüğü, aşağı yukarı 12 milyon olan Türkiye nüfusunun yüzde onunun zorunlu eğitim çağında bulunduğu dikkate alınırsa Türk halkının dörtte biri için tahsil zorunluluğunun uygulandığı söylenebilir. Bu uygulamayı yayabilmek için yeterli sayıda öğretmen usul dairesinde yetiştirilmesi lazımdı. Kühne, öğretmen okullarındaki mesainin, bazı tesislerin ve örneğin fen bilimleri eğitiminin kısmen eksikleri olsa da iyi bir intiba bıraktığını ifade etmiştir (Kühne, 1939, s. 2).

Batı Avrupa’da olduğu gibi zorunlu eğitim meselesinin ikmali için bir kuşaktan fazla çalışmak lazım geldiğini ifade ile, okul konusunun tamamen bertaraf edilmesi gerektiğinden bahisle “*Kâfi miktarda mektep binası olmayan yerlerde mevcut binalar iki defa işgal edilmelidir*” diyerek sabah ve öğleden sonra ikili eğitimle ve haftada 24 saat ders verilmek suretiyle eğitim yapılması önerisini getirmiştir. İlk okuma yazma öğretimi için uzun bir zaman sarf edilmesi gerektiğine dikkatini çektiğini belirten Kühne, bu durumun yazı sistemi ile ilgili olduğunu, “*Yazıda bir tebeddülün mümkün olup olmaması tedrisat tekniği mülahazalarına bağlı olmayıp daha birinci derecede bir medeniyet siyaseti meselesidir. Cezir itibarıyla Türkçeye karabeti olan Macarca ve Fin lisanında yapıldığı tarzda bir -transkripsiyon- tatbik edilirse hiç şüphesiz Garp âlemi medeniyetine iltihak keyfiyeti daha ziyade teshil edilmiş olur*” diyerek yazıda gerçekleştirilecek bir değişimin yalnızca öğretim tekniğiyle ilgili bir mesele olmadığı, esas itibarıyla bir medeniyet siyaseti konusu olduğu, Türkçeye akraba kabul edilen Macarca ve Fince’de olduğu gibi bir transkripsiyon sisteminin uygulanmasının, Türkiye’nin Batı medeniyetiyle bütünleşmesini daha da kolaylaştıracağı ifade edilmiştir.

Kühne, meslekî eğitim için en esaslı noktanın ilkokul öğretmenlerinin pratik hayatın vazifeleri doğrultusunda öğrencileri doğru bir meslek düşüncesiyle eğitmeleri olduğunu ifade etmiştir. Bu kapsamda kız okullarında kadınlara mahsus el işlerinin öğretilmesinin memnuniyet verici olduğunu, Ankara’da İsmail Hakkı Bayın idaresindeki uygulamayla öğretmen okulunda erkeklere mahsus el işleri tahsilinin daha ileri götürüleceğini, ziraat tedrisatının da nazarı itibara alınması gerektiğini belirtmiştir. Bu konuda şimdiye kadar sadece kitap bilgisiyle yetinildiğini, bunun bir eksiklik olduğunu belirterek uygulama konusunun önemine işaret etmiştir. Bu konuda öğretmenlerin yetişmesinde “tecrübe bahçesi” olarak ifade ettiği, özel olarak onların bahçe ve tarla işlerini uygulamalı bir surette öğrenmelerini önermekte, bu ihtiyaç için gerekli eğitici öğretmenlerin de kısmen mevcut olduğunu, ancak burada kastın ziraat uzmanı yetiştirilmesi olmadığını ifade etmiştir. Bir diğer anlatımla bundan amaç ziraat uzmanı yetiştirmek değildi, çiftçi hayatının vazifeleri ile onları tanıştırmak meselesiydi. Kadın öğretmenlerin de el ve ev işleri eğitimi konusunda durumları aynıydı. Pek mükemmel ve örnek olacak bir tarzda ve metodik çalışan İstanbul Muallim Mektebi’nin sahip olduğu tesisler bu öğretim için yeterli değildi. Burada yeterli dikiş makineleri ve ev idaresi tedrisatı için gerekli olan araç gereç noksandı. Burada da bahsedilen kadın öğretmenlerin kendilerini bir san’at öğretmeni olarak yetiştirmeleri değildi. Köylerde öğretmenlerin tecrübe ve bilgileri genç kızların doğru bir meslek fikrine sahip olmaları için bir etki unsuruydu (Kühne, 1939, s. 2-3).

Kühne’ye göre; beş yıllık ilkokuldan sonra altı yıllık tahsil veren liselerin sayısı nüfusla orantı kurulduğunda azdı. Bazı liselerde yapılan gözlemler sonucunda liselerin mezuniyet sınavlarını veren öğrenci sayısı da azdı. Bu durum yetişmiş akademik ihtiyacı karşılama noktasında yeterli gibi görünüyordu. Bu durum her şeyden evvel yüksek ihtisas okulları ve özellikle Yüksek Ziraat Mektebi, Yüksek Mühendis Mektebi, Yüksek Ticaret Mektebi için geçerliydi. İmtihan usulü değiştirildiği takdirde ihtimal ki öğrenci sayısı artacaktı. Kühne’nin gözlemlerine göre eğitim şu şekilde cereyan ediyordu:

“Muallim evvela dersi takrir eder, sonra aynı saatte veya müteakip diğer bir saatte bir talebe kaldırarak ders tekrar edilir. Bu esnada diğer talebe derse iştirak etmez ve sadece dinler. Daha yüksek sınıfa terfi için dersi bizzat vermemiş olan bazı kimselerin yaptığı imtihanı vermek lâzımdır. Esas itibarıyla alman usullerine muadil olan esaslı olan bir tebeddülün İstanbul Muallim Mektebi ile kısmen İzmir Muallim Mektebi’nde tatbik edildiğini gördüm. Tedrisat esas

itibarıyla talebenin bizzat faalâne bir surette iştiraki tahtında inkişafı bir tarzda cereyan eder. Çocuklar hakkında hüküm vermek hususunda başlıca amil bütün sene zarfında iyice müşahade ve kontrol edilen sınıf mesaisidir” (Kühne, 1939, s. 4). Yıl sonu sınavlarının öğrenci hakkında kesin bir kanaat veremeyeceği düşüncesinde olan Kühne’ye göre esaslı bir ölçme işleminin öğrencinin yıl boyunca derste gözlem ve yapılan kontrollere bağlı olduğunu ifade etmektedir.

Kühne raporunda, orta okulların görevlerini tamamen yerine getirilmesi talep edilirse de bu okullar için 1924 yılından itibaren ele alındığı tarzda müstakil bir öğretmenlik mesleğinin vücuda getirilmesinin gerekliliği üzerinde durmuş ve şu cümleleri kurmuştur: “Her şeyden evvel yüksek ve ilk mektep umûru sükûnet ve istikrara muhtaçtır. Islahat yekdiğerini o kadar süratle takip etmiş, müdürlerin tebdili o kadar çok tekerrür etmiştir ki sakın bir tedrisat işi kat’iyyen mevzubahis olamaz. Yakın bir mazide beş senelik ilk mektep tahsilinden sonra tâli mekteplerde altı senelik bir tahsil müddeti kabul edildi. Bu tahsil müddetinin, müddeti tahsiliyeleri lâakal 12, Almanya’da 13 sene olan Garbî Avrupa mekteplerinden daha dun olduğu aşîkârdır. Maahaza evvelâ şimdiki ıslahatın muvaffakiyetini beklemek daha muvafık olsa gerektir” (Kühne, 1939, s. 4-5).

Kühne’nin raporunda okul işlerinde mevcut olduğunu düşündüğü ve büyük bir tehlike olarak gördüğü bir husus öğretmen maaşlarının azlığı konusudur. Bu hususta şu cümleleri kurmuştur: “Bu tehlike muallimlerin maaşlarının dun olmasıdır. Fakat tabii evveleminde ordu ve idare ve şimendifer inşaatı için ihtimamkâr davranmağa mecbur olan devletin müşkül vaziyetini unutmuyorum. Diğer taraftan hattâ mütevaziane bir hayat yaşamağa bile kifayet etmeyen bir maaşla muallimlerin bütün kuvvetlerini mektebin hizmetine vazedemeyecekleri bedihîdir. Muallimler yaşayabilmek için talî vazifeler aramak mecburiyetindedirler. Bilhassa talî mekteplerde bazı muallimlerin muhtelif mekteplerde ders vermesi ve bu suretle bir dereceye kadar kâfi varidat temin etmesi mutattır. Münferit orta mektep muallimlerinin verdiği saatlerin, kendilerine kâfi bir maaş verildiği takdirde, haftada (14-20) ye iblâğı mümkün olacaktır. Heyeti umumiyesinin masarifi devlet için esaslı bir surette yüksek olmayacaktır. Pek pahalı olan yerlerdeki maaşların diğer ucuz yerlerdeki maaşlardan daha yüksek olmaması da fena bir şeydir. Pahalılık zamları vermek suretiyle bir muvazene temin etmek şayanı tavsiyedir. Maaş meselesi başka türlü tanzim edilemediği takdirde bilhassa muktedir ve enerjik insanların muallimlik mesleğine arkasını çevirmesinden ve başka işler aramasından korkulabilir. Islahat zamanlarında mühim şahsiyetlerin ziyat büyük bir zarar tevhit eder. Bu ahval sanayi ve ticaret mektepleri umurunda daha ziyade mahsus olacaktır, çünkü muallimler meslekleri dolayısıyla kazanç hayatı ile daha sıkı bir münasebette bulunmakta olup daha hafif ve daha iyi paralı vazifeler bulabilirler. Bir çirak tezgahından veya el sanatları mektebinden çıkmış olan bir çırağın senelerce müddet tahsile gören bir muallimden daha fazla para kazandığı vâkidir. Her halde yakın bir zamanda muallimlere daha yüksek bir maaş verilmesini umum tedrisat umuru için fevkalâde mühim addediyorum. Bu halde muallimlerden muhteva ve şümul itibarıyla daha büyük işler beklenebilir” (Kühne, 1939, s. 5).

Kühne, okulların gelirini artırmak imkanının olabileceğini, okul ücretinin pek az, yatılı okullardaki ücretsiz kalan öğrenci sayısının da çok fazla olduğunu, genellikle okulun durumu dikkate alınarak özellikle ücretsiz kalan öğrencilerin ebeveynlerinin daha fazla ücreti kabul etmesinden başka çarenin kalmayacağını ifade etmiştir. Öğrencilerin meslek seçimi konusunda ilk ve orta okul öğretmenlerine büyük görev düştüğünü söyleyen Kühne, derste lazım gelen

bilginin merkezi idare tarafından kendilerine verildiği takdirde öğretmenlerin vatanın iktisadî durumu hakkında irşatta bulunabileceklerini belirtmiştir. 1919 yılından itibaren Almanya’da mevcut olan bir meslek müşaveresi teşkilatının Türkiye’de olmasını fevkalade arzu ettiğini, bilhassa yabancı ülkelere öğrenci gönderilmesi konusunun böyle bir teşkilat tarafından faydalı bir surette idare edilebileceğini belirterek, bu konuda Alman Rayih mesai dairesi tarafından yayınlanmış olan “Meslek Müşaveresi, Meslek İntihabı, Meslek Terbiyesi” adlı eseri işaret etmiştir (Kühne, 1939, s. 6).

3.2.Meslekî Tahsil ve Terbiye Tesisatı

3.2.1.San’at Meslekleri Terbiyesi

Kühne bu başlık altında ilk ve orta okullar için müteakip esas teşkil eden bir sistemin bulunduğunu ancak asıl meslek ve ihtisas okulları için bir esasın olunmadığını ifade etmektedir. Kühne, bu konuda gelişmeye uygun olan bazı kuruluşların olduğunu da belirterek tanıdığı ve fikir edindiği bu okulları hakkında görüşlerini maddeler halinde paylaşmıştır.

3.2.1.1.Çırak ve İhtisas Amelesinin Yetiştirilmesine Mahsus Müesseseler

1.Eskişehir ve Haydarpaşa Şimendifer ve Çırak Atelyeleri: Bu okullara ilkokulu başarıyla bitiren çocukların kabul edildiği, dört sene eğitim verildiği, çırakların ebeveynleri yanında ikamet ettiklerini, zaman ile artan bir tazminat aldıklarını, işçilik eğitimini yanında resim, hesap ve meslek eğitimi için teorik bilgilerin de verildiği belirtilmiştir.

2.Tophane’de Ordu Atelyeleri: Bu atelyelere ilkokul öğrenimi gören çocukların kabul edildiği, bu öğrencilerin yatılı bir okula yerleştirildiği, öğrenim süresinin dört yıl olduğu ve teorik derslerin haftada 18 saat olduğu ifade edilmiştir.

3.İstanbul, İzmir ve Ankara’da Sanayi Mektepleri: Bu okullar beş sınıflı, sadece Ankara Sanayi Mektebi kabul şartı olarak üç sınıflı ilkokul tahsilini zorunlu görmektedir. Öğrenim süresi dört yıl, İzmir’de üç yıldır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu yatılı ve eğitim ücretsizdir. Öğrenciler çeşitli maden işleri, ağaç mesaisi ile iştigal eder, Ankara’da terzilik dersi de verilmekteydi.

4.Ortaköy Darüleytamları Çırak Atelyeleri: 12-18 yaşları arasında, kısmen ilkokul eğitim almış olan çocuklar ağaç işleri ve terzilik mesleğinde çıraklık eğitimi almaktaydılar.

5.Ankara Ziraat Mektebinde İki Senelik Sanayi Şubesi: Bu okulda Ziraat Mektebi’ne bağlı olarak iki yıllık sanayi şubesinde meslek eğitimi verilmekteydi.

6.İzmir’de Hususî Sepet Örne Mektebi: Bu okulda öğrenciler sepetçilik mesleğini uygulamalı olarak öğrenmek için eğitim görüyordu. Bu okulda öğrenciler ücretsiz eğitim görmekte, tazminat almamakta, teorik eğitim bulunmamaktaydı. Okulun giderleri öğrencilerin ve devletin yardımı ile karşılanmaktaydı. (Kühne, 1939, s. 6-7).

Kühne raporunda Türkiye’deki sanayi alanında eğitimin durumunu Batı Avrupa’yla ve özellikle Almanya ile mukayese ederek çıraklık eğitim devresinin eksik olmasıyla ayrıldığını belirtir. Almanya’da altı yüz yılı aşkın bir geçmişe sahip genç el işçilerinin meslektaşlar cemiyetleri tarafından yetiştirildiğini, münferit ustanın bir çırağı yanına alarak üç dört yıl müddetle san’atının bitin bilgilerini vermeyi taahhüt ettiğini, bu eğitim sonucunun sanayi odasında oluşturulan bir uzmanlar heyeti marifetiyle yapılan sınavda tespit edildiğini, bu sınav sonunda çırakların kalfa olabildiklerini, birkaç yıl sonra ise ustalık sınavını başaran kalfaların çırak

yetiştirme hakkını kazandıklarını ifade etmektedir. Çıracak yetiştirme usulü Almanya demiryolları ve büyük sanayi tarafından yapılmakta ve gelecek kuşakların yetişmesi için bir plan dahilinde hareket etmek üzere özel öğretim atelyelerinin kurulması sağlanmıştı. Kühne'ye göre, çıracak yetiştirmek üzere bir öğrenim süresinin kabulü Türkiye'de kolay kolay tatbik edilemezdi, çünkü bu hususta gerekli ustalar bulunmadığı, el sanatları teşkilatı da olmadığı için alet ve geleneğin bağlayıcı olan kudreti de yoktu. Fakat genel kurumlar, özellikle de demiryolları, ordu ve bahriye kuruluşları gerekli olan uzman işçileri bir dereceye kadar temin etmek üzere öğretim atelyeleri kurabilirlerdi.

Bu atölyelerin kurulması gereğini örneklendiren Kühne, gözlemlerine ve Haydarpaşa'da Tevfik Beyin ve hükümet müşaviri Dikman'ın beyanlarına göre yeniden inşa olunacak her 100 km demiryolu için en azından 1000 meslek işçisine ihtiyaç olduğunu, tamamlanan 100 km demiryolunun işletilmesi için 1400 yetişmiş işçi gerektiğini, bu işçilerin bini makine atelyeleri, dört yüzünün işletme için lazım olduğunu, hatta 700 km demiryolu hazırlığı için yıllık 10.000 vasıflı işçiye ihtiyaç olacağını, bu durumda dört senelik bir öğretim döneminde 28.000 çıracak demek olduğunu, Türkiye'nin mevcut bütün tesisatıyla bu ihtiyacı giderecek durumda olmadığını yazmıştır. Kühne bir çözüm olarak, Türkiye'de özelliklerine göre uygun olan şimendifer, ordu ve bahriye kuruluşlarının özel atelyeler kurmalarını mümkün mertebe fazlaca çıracak yetiştirmelerini önermektedir. Dönem itibarıyla Almanya'da çıracak oranı vasıflı işçilerinin %10'una tekabül etmekte olup Türkiye'de bu oran %25-30'a çıkabilirdi. Kühne, bu ihtisas atelyelerinin gelişmesi için Prusya-Hessen Şimendifer İdaresi Çıracak Umûru adındaki kitap ve Alman Teknik Okul İşleri Encümeni tarafından yayınlanan kurs dergilerinden yararlanılabileceğine işaret etmiştir (Kühne, 1939, s. 7-8).

Kühne raporunda el sa'natkârlarının yetişmesi konusu üzerinde de durmuştur. İstanbul ve bilhassa İzmir'deki sanayi mektepleri onda genellikle iyi bir intibaa bırakmıştır. Bu okullarda yetişmiş olanları çok defa usta olarak diğer okullarda gördüğünü ifade etmiştir. Bu okulların daha geliştirilmeye ihtiyaç duyduğunu belirtirken Ankara'daki okulun tamamen yeniden tesis edilmesi gerektiğini, İstanbul ve İzmir'deki ıslahattın idare ettirilmesi gerektiğini söyler. Okul müfredatları için ise, meslek öğrencilerinin teorik eğitim ihtiyacının eşit olması onların özel ihtiyaçlarına cevap verebilmek için bilhassa öğrenim süresinin ikinci yarısında teknoloji, meslekî resim ve maliyet hesaplama konularını nazarı itibara almak gerekir. Almanya'nın en iyi uzmanları tarafından yayınlanmış öğrenim kursları, madencilik çıracaklarının teorik ve uygulamalı bir surette yetiştirilmeleri için mükemmel rehberlik sunduğunu ifade etmektedir.

El sanatları okullarında yabancı dil olarak yalnız Fransızcanın öğretildiğini, el sanatları okulunda Almancanın tercih edilip edilmemesi konusunun araştırılması gerektiğini, temrin/alıştırma mesaisinin azaltılarak bunun yerine prodoktif/üretim mesainin artırılmasının önem arz ettiğini, bu suretle yalnız okulun masraflarını karşılamakla kalmayıp aynı zamanda öğrencilerin iktisadî hayattan dorudan doğruya istifade ederek yetişmeleri sağlanmış olacaktır. Bu kaidenin en iyi uygulanabildiği yer olarak İzmir'i işaret etmiştir. Kühne genel olarak tavsiye ettiği bu yoldan gidilmesini, malzemenin tedariki için harcanan paradan artan gelirler ile kurumun gelişmesi için okula terk edilmesini böylece kurumun daha yüksek iktisadî teşebbüslere teşvik edilebileceğini tavsiye etmiştir (Kühne, 1939, s. 9). Bu durum meslek okullarının o günün şartlarında döner sermaye işletmeciliğiyle hem giderlerinin karşılanması

hem de gelişmesi için yatırım yapılabilmesine imkân sağlayacak bir sitem olarak değerlendirilebilir.

Kühne, el san'atkârlarının yetiştirilmesi için darüleytamlarda verilen sa'nat eğitimin kıymetli bir başlangıç olduğunu, burada genellikle öğrencilere lazım olan, ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik maddelerin üretildiğini, buralarda dışarıdan sipariş kabul etmek gibi bir yol ile teknik işlerin geliştirilmesinin sağlanabileceğini, Ankara'da hazırlanmakta olan serginin darüleytamlarda yapılan mesai hakkında fikir verdiğini belirtmiştir. Raporda ek olarak henüz ilkökulda meslek eğitiminin hiç olmaz ise son tahsil yıllarında verilmesi gerektiği, bu gibi teorik bilgiye ayrılacak zamanın ise haftada 6-8 saati geçmesine gerek olmadığı ifade edilmiştir (Kühne, 1939, s. 10).

3.2.1.2. Teknisyen Yetiştirmek

Raporda el işlerinin kontrol edilmesi, mükellef teknik planların hazırlanması konusunda teknisyenler yetişmesi için pek az kuruluşun olduğu, hakiki bir meslek okulu olarak yalnız İstanbul'daki Kondüktör Mektebi'nin gösterilebileceği, bu okulun dört sömestirlik bir öğrenim süresi olup esasen demiryolları işletme müstahdemi yetiştirdiği ifade edilmiştir. Raporda şimendiferlerin ihtiyacını temin için bu okulun büyütülüp yaygınlaştırılabileceğini, bu kurumun aynı zamanda mimar yetiştiren bir inşaat okuluna tahvil edilebileceğini, Sanayii-i Nefise Mektebi'nin mimarî şubesinin de bu okul ile birleştirilebileceğini belirterek ülkenin iskan ve bütün nüfus siyaseti hususunda inşaat teknisyenlerinin önemine işaret edilmiştir. Bu konunun daha önce Türkiye'nin Berlin Büyükelçiliği tarafından mevzubahis edildiğini, bundan böyle arazi ölçümü işleri için mesahacıların/haritacıların yetiştirilmesi işinin de deruhte edebileceği, bu durumun memleketin arazi iktisabı için, ziraat ve sanayi için gerektiği ifade edilmiştir. Raporda krokiler hazırlanması, bu krokilerin kıymetlendirilmesi ve kadastro tesisi için eğitim görmüş müstahdemlere ihtiyaç duyulacağı, bunun için bu okulda kısa zamanda teknisyenlerin yetiştirilebileceği öneri olarak yer almıştır.

Raporda, şimdiye kadar Türkiye'de yalnız vasıflı işçiler değil, belki büro ve işletme işlerinde orta teknik görevlerde istihdama uygun bir makine inşaatı mektebinin eksik olduğu, böyle bir okula ihtiyaç bulunduğu, İstanbul Sanayi Mektebi'nde, Yüksek Mühendis Mektebi'nde ve ordu çırak atelyelerinde böyle bir kuruluşun lüzumu dile getirilmekte olduğu, ancak bir makine mektebinin inşa ve tesisinin Alman tecrübelerine nazaran en az iki milyon marklık sarfiyat gerektirdiği ifade edilmiştir. Raporda bu okul için Türkiye'de uygun öğretmenlik yapacak kişilerin şüphesiz bulunduğu ancak böyle bir inşaat okulu mevcut olmadığı sürece demiryolları ve ordu atelyelerinde, sanayi mekteplerinde ve darüleytamlarda yetiştirilen ve tahsilleri sonunda en az dört sene pratik faaliyet icra edecek olan yetenekli öğrencilerin yabancı ülkelerdeki okullara gönderilmesi tavsiye olunmaktadır. Alman makine inşaat okulları kapasite itibarıyla dolu olmakla birlikte Türk hükümeti tarafından tavsiye edilecek olan öğrencilerin bu okullara yerleştirilmeleri hiç şüphesiz mümkün olacaktı. Bu durum kurulması gerekli olan meslek müşavere dairesinin iş birliğini artırma imkânını da kolaylaştıracaktı.

İncelemeleri sırasında bilhassa önem arz eden dokuma sanayi için meslek okullarına tesadüf etmediğini ifade eden Kühne, Ankara ve İzmir'deki şubelerin mülga olduğunu, böyle bir dokumacılık meslek okulunun kurulup kurulamayacağının araştırılması gerektiğini ifade etmiştir. Süsleme sanatları eğitimi için hiçbir kuruluşun olmamasının dikkatini çektiğini ifade eden Kühne, Sanayii-i Nefise Mektebi'nin esas amacının ressam ve heykeltıraşlar yetiştirmek

olduğunu, her iki sahada münferit olarak pek mükemmel mesai gördüğünü belirterek Almanya’da son kuşağın yaşadığı dönemde yapıldığı gibi tekmil san’at eğitiminin bir el san’atları esası üzerine oluşturulabileceğini yazmıştır. İstanbul’daki Yüksek Mühendis Mektebi’nin şimdiye kadar yalnız bir şubeden ibaret olup, bu da şimendifer vazifeleri için ihzar edilmişti. Bu yüksek okulun Batı Avrupa’daki örneğine göre bir yüksek fen okuluna dönüştürülmesi çok masraflı olacak ve yabancı kuvvetlerin çağrılmasına ihtiyaç duyulacaktı. Yüksek Mühendis Mektebi’ni ziyaret eden Kühne, üst sınıflarda çok az öğrencinin bulunduğu dikkat çekmiş, altı sene olan uzun öğrenim süresinin buna sebep olduğunu değerlendirmiş, bir liseyi sonuna kadar başarıyla devam ettiren öğrenci için tahsil süresinin Avrupa’da olduğu gibi dört seneye düşürülmesi, bunun yanında uygun bir atelyede bir yıl uygulamalı surette faaliyet istenilmesini önermiştir. Bir lise diplomasına sahip olmayan öğrenci için ise intikal devresinde ayrı bir kurs açılabilceği, tam şubeli yüksek fen okulu mevcut olmadığı sürece şimdiye kadar olduğu gibi yetenekli öğrencilerin Batı Avrupa’ya gönderilmesini tavsiye etmiştir. Bu konuda dahi meslek müşaveresi dairesi kıymetli görevler ifa edebilirdi (Kühne, 1939, s. 11-12).

3.2.2. Ticaret Mesleği İçin Terbiye

Kühne raporunda, Türkiye’deki ticaret meslek eğitimi için mevcut olan okulların öncelikle bir tasnifini yapmıştır. Bu tasnife göre;

1. İlkokul öğrenimini tamamlamış olup küçük ticaret için yetiştirilmesi istenen gençlere mahsus amelî ticaret mektepleri. Kühne, böyle bir okula İstanbul’da Yüksek Ticaret Mektebi’nde tesadüf ettiğini, Trabzon, Konya gibi yerlerde de bu gibi okulların bulunduğunu haber aldığını belirtmiştir.

2. Esaslı bir ticaret ve yabancı dil öğretimi veren, bilhassa büyük ticari kuruluşlar, bankalar ve sanayi kuruluşları için yardımcı personel yetiştiren yüksek ticaret mektepleri. Kühne, bu vazifeye teşkil olunan dört muhtelif okul şekli bulunduğunu belirtmiş ve bu okulları tarif etmiştir.

a- Ticaret Mekteb-i Âlisi’ne bağlı olan İstanbul Yüksek Ticaret Mektebi. Bu okul lisenin birinci devre sınıflarını tamamlamış olan kız ve erkek öğrencileri kabul etmekteydi. Bundan başka Amelî Ticaret Mektebi’ni başarıyla bitirmiş plan öğrenciler de okula kabul edilmekte olup öğrenim süresi üç yıldır.

b- Öğrenim süresi iki yıl olan Galatasaray yüksek Ticaret Mektebi. Bu okul Galatasaray Lisesi’nin tâli kısmı birinci devresini tamamlamış olan öğrencileri kabul etmekteydi.

c- İlkokul öğrenimini tamamlamış olan gençlere beş yılda ticaret tahsilini temin eden kız ve erkek öğrencilere mahsus İstanbul Hatay Mektebi.

ç- İlkokul öğrenimini tamamlamış olan gençleri kabul eden ve öğrenim süresi dört yıl olan İzmir Lisan ve Ticaret Mektebi.

3. Öğrenim süresi üç yıl olan İstanbul Ticaret Mekteb-i Âlisi. Bu okul lise ve Yüksek Ticaret Mektebi mezunlarını kabul etmekte olup, defter tutma usulü, bankacılık, iktisadî ilimler ve hukuk şubelerine sahipti. Ticaret Mekteb-i Âlisi yüksek memurlar ve müstakil müdürler yetiştirme amacına sahip bir kurumdu.

Kühne'nin tespitlerine göre okulların tahsisatı birbirine eşit edildi. İstanbul Ticaret Mekteb-i Âlîsi ile bu okula bağlı olan Amelî Ticaret Mektebi ve Yüksek Ticaret Mektebi zengin ders araçları, iyi bir ticaret müzesine sahip olup yeterli miktarda yazı makineleri vardı. Gelişmekte olan Galatasaray Ticaret Mektebi bu okulun ders araçlarından yararlanabilirdi. Hayat mekteplerinin ise yeterli imkânı olmayıp oyun yeri ve bahçesi, ders araçları ve yazı makineleri yoktu. İki daktilo ile büro görevi için memur yetiştirmek imkân dahilinde değildi. Bundan başka kız öğrenciler için ev idaresi eğitimi tesisatı da noksandı. Aynı husus İzmir Lisan ve Ticaret Mektebi için de geçerliydi. Kühne bütün bunlara rağmen bu okullarda gayretle çalışıldığını belirtmiştir.

Kühne'ye göre, Türkiye'de bir ticarethanede ticareti pratik yaparak öğrenen ve tâli olarak haftada sekiz saat esaslı bir ticaret terbiyesi kazandıran çıraqlara mahsus okullar mevcut değildi. Almanya'da büyük bir çırak kitlesi tarafından ziyaret edilen bu okullar zorunlu olarak ithal edilemezdi, çünkü ticaret için dahi muntazam bir sistem mevcut değildi. Kühne, bu konuda ticaret odalarının bu gibi öğretimin yapılabilmesi için bir araya gelip mesai harcaması gerektiğini temenni olarak ifade etmiştir. Kühne, ticaret okulu konusunda gelişme için her şeyden önce öğretmen meselesinin doğru bir tarzda çözülmesine bağlı olduğunu, ticaret alanında öğretmenlerin yetiştirilmesi için şimdiye kadar muayyen bir usulün olmadığını, ticaret ve ona bağlı ihtiyaçları bilip bilmediğine bakılmaksızın herhangi bir yüksek okulu tamamlamış bir kişinin öğretmen olarak alınabildiğini ifade etmiş, buna bir de İstanbul Ticaret Mekteb-i Âlîsi'nin henüz işletme idaresi nazariyesini Alman yüksek ticaret okulları ile iktisadî ilimler fakültelerinde olduğu gibi ele almamasını da eklemiştir. Kühne bu konuda İstanbul Ticaret Mekteb-i Âlîsi'nin muktedir bir işletme müdürü celbetmek hususunda eskiden takip edilmek istenen planı tekrar ele alması ve ticaret öğretmenlerine mahsus bir şubenin de ilavesini önermiştir (Kühne, 1939, s. 12-14).

3.2.3.Ev İdaresi Tahsili

Kızların özel surette yetiştirilebilmeleri için ticaret okulları ile darüleytamlardan başka İstanbul ve Üsküdar'daki kız sanayi mekteplerine tesadüf ettiğini söyleyen Kühne, bu okulların Belçika mektep programını kabul ettiklerini, üç yılda kızları çamaşır dikmek, işlemek ve terzilikte yetiştirdiklerini belirtmiştir. Yöneticilerin Türk ahvalini pek az dikkate alan bu plandan memnun olmayıp esaslı bir reform arzu ettiklerini, burada pek az dikiş makinesi bulunduğunu, gerekli kumaşların tedarikinde problemler olduğunu, ev idaresi için hiç ihtimam gösterilmediğini, ancak kızların gayretini gördüğünü, pek iyi ve temizce işlenmiş el işleri ve örgüler yaptıklarını takdirle karşıladığını ifade etmiştir. Kühne raporunda; her şeyden evvel müstakbel ev kadınları ve annelerin dahi başka bir eğitime muhtaç olduğunu, Türkiye'de nüfusun artmasının esaslı bir şey ve çocuk ölümlerinin dikkat çekici olduğunu, bu meselede kız çocuklarının terbiye edilmesinin, müdahalenin gerektiğini, kadın öğretmenlere bu konuda eğitim verilecek olursa ilkokul seviyesinde bazı işlerin yapılabileceğini, ancak okulu tamamlayan kızlar için ev idaresinde ve meslekte eğitim konusunda geniş ölçekli bir çalışmanın yapılması gerektiğini, bu hususta Potsdam'daki Ticaret ve Sanayi Mektebi ile Berlin'deki Lette Cemiyeti'nin tesislerinin bir örnek teşkil edebileceği ifade etmiştir (Kühne, 1939, s. 14-16).

3.3.Meslekî Mektep Umûrunun İdaresi

Kühne raporunun son bölümünü meslek okullarındaki işlerin idaresi konusuna ayırmış, bu bölümde ayrıntılı bir izahata girmemiştir. Kühne meslekî mektep işlerinin idaresi konusunda

şimdiye kadar bir planın bulunmadığına işaret etmiş, Hayat Mektebi gibi bazı münferit okulların Maarif Vekilinin yetkisinde olduğunu, Maarif Vekilinin son zamanlarda vilayetler tarafından idare olunan okullara yardım temin etmeye karar verdiğini, Şimendifer Mektepleri, Kondüktör Mektebi ve Mühendis Mekteb-i Âlîsi için Nafia Vekilinin yetkili olduğunu, Posta ve Telgraf Mektebi Dahiliye Vekilinin, ameli ticaret ve Ticaret Mekteb-i Âlîsi Ticaret Vekilinin ve Ziraat Mektepleri için de Ziraat Vekilinin yetki ve emri altında bulunduğuna işaret etmiştir. Kühne, bakanlıkların kendi alanlarında uzmanlık okullarının gelişmesiyle ilgilenmelerinin tabii olduğunu, Ziraat Vekilinin ziraat ve hayvan bakımı, meyve ve üzüm mahsulünü geliştirmek için ziraat okullarına kesinlikle muhtaç olduğunu, mevcut okulların tesisat bakımından Türk okullarında gördükleri arasında en iyilerinden olduğunu ancak bu okulların öğretim planları ve tedrisatı hakkında kendisinin hüküm verecek vaziyette olmadığını belirtmiştir. (Kühne, 1939, s. 16). Kühne'nin meslek okullarının ilgili bakanlıklara bağlı olması gerektiği yönündeki görüşü Tevhid-i Tedrisat Kanunu çerçevesinde değerlendirildiğinde, Cumhuriyet'in ilk yıllarında eğitim politikalarıyla çelişen bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir.

Kühne Maarif Vekilinin tedrisat işlerinin önemli konusunu tam zamanında kavramış olduğunu, her şeyden önce bu okulların geliştirilmesi sayıca artırılması için vasıtalar temin etmek lazım geldiğini, meslek okullarına büyük bir teveccühün de bulunduğunu, çok defa bu okullara başvuru sayısının yüzlere, binlere ulaştığını, kabul edilenlerin sayısının da nispeten az olduğunu belirterek bu okulların sayısının artırılması halinde yeterli sayıda öğrencinin bulunabileceğini başvuruların ispat ettiğini ifade etmiştir. Kühne, Almanya'daki tecrübeden hareketle meslek okulları işleri için merkezi bir usulün uygulanmasını tavsiye etmemektedir. Bilhassa sanayi mekteplerinin mahiyetleri itibarıyla yerel ve iktisadî şartların durumuna göre değerlendirilmesi gerektiğini belirtir. Bu okulların bulundukları şehrin, okul masraflarına katılmalarının uygun olacağını, inşaat okulu, makine inşaat okulu, mensucat mektepleri ve yüksek meslek okullarının doğrudan doğruya bakanlıklar tarafından idare edilmesinin muvafık olacağına işaret etmiştir. Bundan başka Maarif Vekaletinin yardım etmesi, öğretim hakkında muayyen direktifler vermesi ve öğretmenlerin yetiştirilmesi ve meslek dairesi içinde müşavere yapması için gerekli tedbirlerin alınmasını da tavsiye etmiştir. Böyle bir müşaverenin yapılmaması durumunda meslek okullarının durumun iktisadî ve siyasî durumun istediği derecelerde seri bir gelişme gösteremeyeceğini vurgulanmıştır.

Kühne raporun son birkaç cümlesini görüşüne başvurulduğu için meslekî eğitim uzmanı Dr. Lutse'ye ayırmıştır. Kühne, Königsberg'te müşavir olarak görev yapan sanayi mektepleri müşaviri Lutse'yi tavsiye etmiş ve kısaca onun hakkında bilgi vermiştir. Lutse, 1877 yılında doğmuş, mimarlık eğitimi almış, pratik olarak birçok sahalarda faaliyette bulunmuş ve sonra devlete ait bir sanayi okulunun profesör ve müdürü olmuştur. Lutse, Birinci Dünya Savaşı sırasında İsviçre'deki Alman mecruhin okulunu başarıyla idare etmişti. Prof. Lutse, yıllardır Doğu Prusya'da genel sınaî, ticarî ve ziraî okul işleri idaresinde üye olarak görev yapmaktaydı. Lutse, Türkiye'deki büyük yeni görevler için gerekli olan kişisel donanım ve meslekî bilgisini beraberinde getirecekti (Kühne, 1939, s. 16-17).

SONUÇ

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinden itibaren görülen modernleşme süreci, Cumhuriyet döneminde çeşitli alanlarda gerçekleştirilen inkılaplarla devam etmiştir. Cumhuriyet'in kuruluş sürecinde eğitim alanında yapılan düzenlemeler yalnızca öğretim kurumlarının yeniden

yapılandırılmasıyla sınırlı kalmamış; aynı zamanda yeni devletin siyasal, toplumsal ve iktisadî hedefleriyle doğrudan ilişkili kapsamlı bir dönüşüm hareketi niteliği taşımıştır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türk eğitim sisteminin yeniden yapılandırılması sürecinde yabancı uzmanlardan yararlanılmıştır. Özellikle eğitim alanında davet edilen uzmanlar, bir taraftan Batı'daki pedagojik ve teknik gelişmeleri Türkiye'ye taşıırken, diğer taraftan genç Cumhuriyet'in ihtiyaçlarını gözlemleyerek çeşitli raporlar hazırlamışlardır. Bu bağlamda Almanya'dan davet edilen Dr. Alfred Kühne'nin hazırladığı rapor, Cumhuriyet'in ilk yıllarında meslekî ve teknik eğitimin durumunu anlamak bakımından önemli kaynaklardan biri niteliğindedir. Yabancı uzmanların görüş ve önerileri dönemin eğitim politikalarının uygulanma sürecinde etkili olmuş; meslekî ve teknik eğitimin geliştirilmesi amacıyla davet edilen uzmanlar arasında yer alan Alfred Kühne de hazırladığı rapor ve ortaya koyduğu görüşlerle Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki eğitim politikalarının şekillenmesine katkı sağlayan isimlerden biri olmuştur. Bu çalışmada Alfred Kühne'nin hayatı, meslekî birikimi, Türkiye'ye geliş süreci ve hazırladığı "Meslekî Terbiyenin İnkişafına Dair Rapor" çerçevesinde Türk eğitim sistemine ilişkin değerlendirmeleri incelenmiştir.

Kühne'nin hazırladığı rapor, doğrudan uygulanabilir bir reform programından ziyade, meslekî eğitim alanındaki yapısal eksiklikleri tespit eden ve çözüm önerileri sunan betimleyici bir inceleme niteliği taşımaktadır. Kühne, Türkiye'nin ekonomik kalkınmasının yetişmiş insan gücünün artırılmasına bağlı olduğunu vurgulamış; meslekî eğitimin ilkökul düzeyinden itibaren planlı biçimde geliştirilmesi gerektiğini savunmuştur.

Kühne'nin değerlendirmelerinde Batı Avrupa eğitim modellerinin doğrudan aktarılmasına karşı temkinli bir yaklaşım öne çıkmaktadır. Alman meslekî eğitim sistemini örnek almakla birlikte, Türkiye'nin sosyal, ekonomik ve kültürel şartlarına uygun özgün bir eğitim modeli geliştirilmesi gerektiğine işaret etmiştir. Özellikle uygulamalı eğitime, çıraklık eğitimine ve üretime dayalı öğretime verdiği önem, Cumhuriyet döneminin kalkınma odaklı eğitim anlayışıyla paralellik göstermektedir.

Raporda öğretmen yetiştirme konusu da önemli bir yer tutmaktadır. Kühne, öğretmenlerin yalnızca teorik bilgi aktaran kişiler değil, öğrencileri üretim hayatına hazırlayan rehberler olması gerektiğini belirtmiş; öğretmen okullarında sanayi, ziraat ve el işleri alanlarında uygulamalı eğitimin geliştirilmesini önermiştir. Ayrıca meslekî eğitim kurumları arasındaki koordinasyon eksikliğine dikkat çekmiş ve eğitim sisteminin iktisadî ihtiyaçlarla uyumlu biçimde planlanması gerektiğini savunmuştur. Bunun yanında öğretmen maaşlarının düşüklüğü ve öğretmenlerin geçim sıkıntısı nedeniyle farklı işlerde çalışmak zorunda kalmaları konusundaki tespitleri, eğitim sisteminin yapısal problemlerini açık biçimde ortaya koymaktadır. Kühne'ye göre ekonomik bakımdan yeterince desteklenmeyen bir öğretmen kadrosuyla kapsamlı bir eğitim reformunun başarıya ulaşması mümkün değildir.

Kühne'nin raporu incelendiğinde, onun meslekî eğitimi yalnızca okul sistemi içerisinde ele almadığı; ekonomik kalkınma, üretim ilişkileri, idarî yapı ve toplumsal ihtiyaçlarla birlikte değerlendirdiği görülmektedir. Ona göre yeni Türk devletinin güçlü bir idarî ve ekonomik yapıya kavuşabilmesi, yetişmiş insan gücünün artırılmasıyla mümkün olabilecektir. Bu yaklaşım, Cumhuriyet yönetiminin kalkınmayı da eğitim politikalarının merkezine alan anlayışıyla büyük ölçüde paralellik göstermektedir. Nitekim Cumhuriyet'in ilk yıllarında eğitimin temel işlevlerinden biri, yeni devletin ihtiyaç duyduğu teknik elemanları, uzman iş

gücünü ve üretim süreçlerine katkı sağlayacak bireyleri yetiştirmek olarak görülmüştür. Kühne'nin özellikle demiryolları, sanayi kuruluşları, ticaret kurumları ve teknik altyapı için yetişmiş iş gücüne dikkat çekmesi, dönemin iktisadî kalkınma hedefleriyle doğrudan ilişkilidir.

Sonuç olarak Alfred Kühne'nin Türkiye'de gerçekleştirdiği incelemeleri ve hazırladığı rapor, Cumhuriyetin ilk yıllarında meslekî ve teknik eğitimin sorunlarını, ihtiyaçlarını ve gelişim yönelimlerini ortaya koyan önemli belgelerden biridir. Her ne kadar raporda yer alan öneriler doğrudan ve kapsamlı biçimde uygulamaya aktarılmamış olsa da içerdiği değerlendirmeler, Cumhuriyet döneminin eğitim yapısını ve eğitim politikalarını anlamak bakımından önemli veriler sunmaktadır. Kühne'nin özellikle iktisadî kalkınma ile eğitim arasındaki ilişkiye yaptığı vurgu, uygulamalı eğitimi öne çıkaran yaklaşımı ve Türkiye'nin kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği yönündeki değerlendirmeleri dikkat çekicidir. Bu yönüyle söz konusu rapor, Türkiye'nin modernleşme sürecinde Batı'dan alınan eğitim modellerinin doğrudan aktarılmasından ziyade, ülke ihtiyaçlarına göre uyarlanması gerektiği anlayışını yansıtmaları bakımından da önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Akdağ, Ö. (2008). Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Eğitim Alanında Yabancı Uzman İstihdamı (1923-40). *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 1/1, 45-77.
- Akkutay, Ü. (1996). *Millî Eğitimde Yabancı Uzman Görüşleri*. Avni Akyol Kültür ve Eğitim Ümit Vakfı Yayınları.
- Ayas, N. (1948). *Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim*. Millî Eğitim Basımevi.
- Başgöz, İ. (1999). *Türkiye'nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk*.
- Binbaşoğlu, C. (1999). *Cumhuriyet Dönemi Eğitim Bilimleri Tarihi*. Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi Yayınları.
- Bostan, A. H., Eryılmaz M. A., Bostan, E. Sargın, K. (2021). Cumhuriyetin İlk Yıllarında Yabancı Uzmanların Mesleki ve Teknik Eğitime Dair Raporları ve Bunların Uygulanabilirliği. *International Social Sciences Studies Journal*. 7/83, 2482-2491.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi. (BCA) Fon:180-9-0-0 Kutu:242, Gömlek:1212, Sıra:25. (30.11.1925).

Ergün, M. (1982). *Atatürk Devri Türk Eğitimi*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları: 325, Ankara Üniversitesi Basımevi.

Hakimiyet-i Milliye, 11 Şubat 1926.

Karagöz, S. (2025). *Cumhuriyet Eğitime Yön Veren Yerli ve Yabancı Uzman Raporları (1911-1927)*. Pegem Akademi.

Kız ve Erkek Amelî Hayat Mektepleri Müdürlüklerinden. *Cumhuriyet*. 14 Eylül 1929. 5.

Kühne A. vd. (1929). *Handbuch für das Berufs und Fachschulwesen Quelle und Meyer*.

Kühne, A. (2016). *Deutsches Lesebuch für Vorschulen höherer Lehranstalten*. Deutsche Nationalbibliothek.

Kühne, A. (1920). *Über die Notwendigkeit und die Aufgaben der Berufsberatung*. Simion. Kühne, A.

(1927). *Maarif Vekâleti Mecmuası*.

Kühne, A. (1939). *Meslekî Terbiyenin İnkişafına Dair Rapor, Maarif Vekilliği Ana Programa Hazırlıklar*. No:2, İstanbul Devlet Basımevi.

Kühne, A. (1926). Türk İlk Mekteplerinde Terakkiyat. *Maarif Vekâleti Mecmuası*, 140-144.

Maarif Vekâleti Mecmuası, Ağustos 1927. 1-17.

Meşeci Giorgetti, F. (2021). Reformpädagogik in türkischen Elementarschulen. *Eine Untersuchung zum türkisch-deutschen Austausch über Erziehung und Unterricht in der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts*, *Türken- und Türkeibilder im 19. und 20. Jahrhundert Pädagogik, Bildungspolitik, Kulturtransfer*, Verlag Julius Klinkhardt, Bad Heilbrunn.

Meslek Mektepleri Hakkında Tetkikat. *Hakimiyet-i Milliye*. 7 Eylül 1925. 1.

Meslek Mektepleri Mütchassısı Geldi. *Hakimiyet-i Milliye*. 7 Teşrin-i evvel 1925. 2.

Şahin, M. (1998). Türk Eğitim Sisteminde Yabancı Eğitim Uzmanlarından Yararlanma. *Toplumsal Tarih*, 54, s.12-18.

URL-1 <https://www.deutsche-digitale-bibliothek.de/person/gnd/116589329> (16.05.2026).

URL-2 <https://www.deutsche-biographie.de/pnd116589329.html#indexcontent> (12.12.2020)

URL-3 Hessisches Hauptstaatsarchiv, (Hessen Eyalet Arşivi) Bestand:925, Laufende Number:2455.

Ausgewahlte Heiratsregister 1849-1930, (Databasa on-line) Lehi, UT, USA:
<https://www.ancestry.de/> (12.12.2020).

URL-4 <https://kalliope-verbund.info/gnd/eac?eac.id=116589329> (12.12.2020)

URL-5 <https://berlingeschichte.de/kalender/jahr/1929.htm> (29.03.2024).

URL-6 <https://portal.dnb.de/opac.htm?method=simpleSearch&cqlMode=true&query=nid%3D116589329> (30.04.2026).

URL-7 <https://web.archive.org/web/20110904071839/http://www.archivschule.de/content/182.html> (30.04.2026).